22/05/2019

Η τύχη των μοναστηριών του Πόντου

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Τραγική ήταν η τύχη των σταυροπηγιακών μονών του Πόντου. Από το καταστροφικό μίσος των Νεοτούρκων και τον τυφλό ισλαμικό φανατισμό δεν γλίτωσαν ούτε τα μοναστήρια του, τα οποία επί αιώνες είχαν σεβαστεί οι σουλτάνοι και οι κατά τόπους ντερεμπέηδες και πασάδες, παραχωρώντας, κατά διαστήματα, σε πολλά από αυτά υλικά αλλά και θρησκευτικά προνόμια.

«Άμα τη προελάσει των Ρώσσων η ιερά Σταυροπηγιακή Μονή του αγίου Γεωργίου του Περιστεριώτα περιήλθεν αμέσως εις την κατοχήν αυτών και εσώθη. Δεινή όμως υπήρξεν η τύχη της Σταυροπηγιακής μονής Σουμελά. Τη 19η Απριλίου 1916 οι πατέρες της ιεράς ταύτης μονής λεηλατηθέντες και απειληθέντες επανειλημμένως διά θανάτου εκ μέρους των Τούρκων εγκατέλιπον νύκτωρ την Μονήν και διελθόντες την πολεμικήν ζώνην διεσώθησαν εις την Λειβεράν, ευρισκομένην υπό την ρωσσικήν κατοχήν.

»Τραγικήν όντως περιπέτειαν υπέστη η Σταυροπηγιακή Μονή Βαζελώνος. Τη 22 Απριλίου 1916, ο Τούρκος ταγματάρχης του σταθμού “Καλογέρ-χανί”, κειμένου απέναντι και εις ωριαίαν απόστασιν από της εν λόγω Μονής, περιέζωσε ταύτην δι’ αποσπάσματος εξ 20 χωροφυλάκων και 8 στρατιωτών διατάξας τους ενοίκους –και τοιούτοι ήσαν πλην των πατέρων της Μονής, 650 πρόσφυγες ομογενείς των περιοίκων, έτεροι 130 εκ Τραπεζούντος και 29 Αρμένιοι– όπως εντός τεσσάρων ωρών εγκαταλείψωσι την Μονήν και αναχωρήσωσιν εις το εσωτερικόν της περιφερείας Αργυρουπόλεως. Πρεσβεία τότε μοναχών εμφανισθείσα προ του ταγματάρχου παρέστησε την καταστροφήν, ήτις θα επήρχετο διά της εκκενώσεως της Μονής και εξητήσατο την ανάκλησιν της δοθείσης διαταγής, επικαλεσθείσα συγχρόνως και το δυνάμει φιρμανίων, απαραβίαστον της Μονής.

»Ο ταγματάρχης έμεινεν αμετάπειστος και διέταξεν, ίνα δι’ ενός επί πλέον ανταρτικού σώματος ενισχυθή η πολιορκούσα την Μονήν δύναμις, μετά της εντολής ίνα εν ανάγκη εκκενώσωσιν αυτήν διά της βίας. Την νύκτα, κατόπιν μακράς συσκέψεως, πέντε μοναχοί και 300 περίπου εκ των εκεί χριστιανών κατώρθωσαν, διαφυγόντες την προσοχήν της φρουράς, να καταφύγωσι και

κρυβώσιν εις το περί την Μονήν δάσος.

»Την επομένην πρωίαν οι εναπομείναντες εν τη μονή απήχθησαν εις την περιφέρειαν Αρδάσης (Χαλδίας), υποστάντες καθ' οδόν όσας κακώσεις και ταλαιπωρίας. Ευθύς δε μετά την έξωσιν αυτών, στίφη Τούρκων στρατιωτών, συμμοριτών, χωρικών και γυναικοπαίδων, επιδραμόντα ήρξαντο να λεηλατώσι την μονήν. Άπασα η κινητή περιουσία αυτής αφηρέθη· το θησαυροφυλάκιον απεγυμνώθη καθ' ολοκληρίαν· το αρχειοφυλάκιον απετεφρώθη μεθ' όλων των εν αυτώ κειμηλίων: Χρυσοβούλων, κωδίκων, χειρογράφων, ευαγγελίων και λοιπών βιβλίων· ο ναός εσυλήθη· αι βιβλιοθήκαι διηρπάγησαν και τέλος το παν εν τη Μονή κατεστράφη.

Από το εσωτερικό της Μονής Βαζελώνος

»Μετά την συμπλήρωσιν της λεηλασίας οι επιδρομείς μετέβαλον την Μονήν εις τόπον σφαγής, ακολασίας και αγριοτήτων. Συλλαμβάνοντες εις τα δάση ωδήγουν εις την Μονήν γυναίκας και παρθένους, τας οποίας βιάζοντες κτηνωδώς πρότερον απεκεφάλιζον έπειτα· προς τούτοις και πολλούς άνδρας εφόνευσαν.

»Επίσης αιχμάλωτοι ωδηγήθησαν και αι καλογραίαι του παρά την Μονήν Βαζελώνος γυναικείου μοναστηρίου, ευρούσαι οικτρόν και λυπηρόν τέλος εν τη αιχμαλωσία.

»"Φρίττει ο νους του ανθρώπου", έγραψεν ο μητροπολίτης Ροδοπόλεως Κύριλλος, δια τας διαπραχθείσας φρικαλεότητας και τον αριθμόν των θυμάτων, ανερχομένων εις 487 ψυχάς, αίτινες εύρον οικτρόν θάνατον εν τοις όρεσι, τοις σπηλαίοις και ταις οπαίς της γης, όπου εκρύβησαν ίνα αποφύγωσι την δολοφόνον μάχαιραν των σφαγέων. Μεταξύ των δολοφονηθέντων τούτων θυμάτων κατατάσσονται άλλαι 14 νεάνιδες κόραι, αίτινες φεύγουσαι τον βαρύν πέλεκυν του δημίου, κατέφυγον, ως εις άσυλον θρησκευτικόν, εις την διαληφθείσαν ιεράν μονήν του Βαζελώνος, οπόθεν οι τύραννοι ούτοι, αφού απήγαγον τους φιλησύχους πατέρας της Μονής αιχμαλώτους, προέβησαν ούτοι εις κορεσμόν των σωματικών αυτών ηδονών, βία ατιμάσαντες τας παρθένους ταύτας, ων τελευταίον αφού απέκοψαν τους μαστούς και τας κεφαλάς, αφήκαν τα πτώματα και απήλθον».

Οι μονές που ανέκαθεν υπήρξαν άσυλο των καταδιωγμένων χριστιανών υφίστανται απερίγραπτες επιθέσεις εκ μέρους των Τούρκων τσετέδων, οι οποίοι όχι μόνο τις λεηλατούν και τις καταστρέφουν αλλά προβαίνουν, μέσα στους ιερούς χώρους, σε κτηνωδίες και απάνθρωπες βιαιοπραγίες, τις οποίες καταγράφει λεπτομερώς, με αίσθημα οδύνης, ο ηγούμενος της ιεράς μονής Βαζελώνος Πανάρετος: «Την νύκτα λοιπόν της 22ας προς την 23ην Απριλίου 1916, πάντες οι εν τη Μονή Πατέρες,

πλην του Ηγουμένου Γερβασίου και του Ιερομονάχου Νικοδήμου και περί τους 300 εκ των εν τη Μονή λαϊκών χριστιανών, χαλασθέντες διά σχοινίου εξ αποκέντρου μέρους του τείχους της Μονής –η θύρα και αι πλευραί εφρουρούντο– εισήλθον και εκρύβησαν εις το περί αυτήν δάσος…

»Εις καταδίωξιν των καταφυγόντων εις τα δάση ετέθησαν πολυπληθείς συμμορίαι τσετέδων, αίτινες δι’ ανηκούστων ωμοτήτων άμα και αισχροτήτων εφόνευσαν όσους συνέλαβον. Εκ τούτων, αι περί την Μονήν Βαζελώνος δρώσαι υπό τας διαταγάς του εκ Θέρσης Εγιούπ-Ζατέ Πιρ αγά ανεδείχθησαν αι αγριώτεραι και χαμερπέστεραι. Κατά τον τρίμηνον χρόνον τής εν τη περιφερεία εκείνη δράσεώς των, έσφαξαν εις τα δάση 531 Έλληνας, και 11 ιερείς, κατά τον απανθρωπότερον τρόπον.

»Από της 9ης Απριλίου μέχρι της 19ης του αυτού στρατιωτικά αποσπάσματα και ανταρτικά σώματα επανειλημμένως επετέθησαν κατά της ιεράς Μονής Σουμελά απαιτούντα ν’ ανοίξωσιν αι πύλαι και παραδοθή αυτοίς η Μονή. Μετά την επίθεσιν της 18ης Απριλίου αποτυχούσαν πάλιν, εφόνευσαν τους αγωγιάτας της Μονής, και ηπείλησαν ότι θα μεταφέρωσι τηλεβόλα ίνα εκβιάσωσιν την είσοδον αυτής. Οι πατέρες της Μονής εγκαταλελειμμένοι και ανυπεράσπιστοι απηλπίσθησαν και απεφάσισαν να φύγωσιν. Την νύκτα λοιπόν της 19ης Απριλίου κρύψαντες, ως ηδυνήθησαν, τα κειμήλια της Μονής, και παραλαβόντες την ιεράν εικόνα της Θεομήτορος, ήτις κατά την παράδοσιν, είναι μία των υπό του Αποστόλου Λουκά εζωγραφισμένων εικόνων, εγκατέλειψαν την Μονήν και διήλθον διά μέσου των βαθυσκίων δασών, απαρατήρητοι υπό των εκατέρωθεν αντιμετώπων γραμμών του μετώπου και έφθασαν εις Λιβεράν κατεχομένην τότε υπό των Ρώσσων, παρά τω μητροπολίτη Ροδοπόλεως.

Η Παναγία Σουμελά

»Την επομένην επανήλθον όντως οι Τούρκοι ενισχυμένοι και ευρόντες την Μονήν κενήν, κατέλαβον αυτήν καταστήσαντες έδραν της μεθοριακής φρουράς. Παρά ταύτα η Μονή αύτη υπήρξεν ευτυχεστέρα της του Βαζελώνος, διότι ο εγκατασταθείς εν αυτή διοικητής της Φρουράς, Άραψ την εθνικότητα, δεν επέτρεψε την πλήρη λεηλασίαν αυτής. Αφηρέθησαν και εξ αυτής αι αργυραί κανδύλαι, οι τάπητες, αι σινδόναι, τα στρώματα, και εν γένει όσα ήσαν αναγκαία διά την ζωήν του στρατιώτου εν τω μετώπω, αλλά προελήφθη η πλήρης καταστροφή, και δεν επετράπη ανασκαφή ανά τα θεμέλια και τας κρύπτας ούτως ώστε διεσώθησαν άπαντα τα κρυβέντα κειμήλια. Κατά την αυτήν περίοδον, ήτις διήρκεσεν επί τρίμηνον, μέχρι της 5ης Ιουλίου, ελεηλατήθησαν και κατεστράφησαν και αι δύο γυναικείαι Μοναί της Παναγίας Κρεμαστής και Αγ. Ιωάννου Κουσπιδή. Της πρώτης αι μοναχαί περιεπλανήθησαν ανά τα δάση μετά των κατοίκων των

πέριξ χωρίων και είτα κατέφυγον εις την περιφέρειαν Αρδάσης, της δε δευτέρας προφθάσασαι κατέφυγον εις Λιβεράν σωθείσαι από τους Τούρκους».

Τα προσκυνήματα διατηρήθηκαν, παρά τις τραγικές συνθήκες, και μετά την οπισθοχώρηση του ρωσικού στρατού και την επακόλουθη ανακατοχή του ανατολικού Πόντου από τον οθωμανικό. Οι ιστορικές μονές μπόρεσαν για λίγα ακόμη χρόνια να προσφέρουν στους δεινοπαθούντες χριστιανικούς πληθυσμούς φιλοξενία και ασφάλεια, μα πάνω απ’ όλα ηθική στήριξη και ελπίδα για καλύτερες μέρες.

Του Κωνσταντίνου Φωτιάδη, pontos-news.gr